

## พระราชพิธีมหาสมณุตมาภิเศก

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระอนุสรณ์คำนึงถึงพระคุณ  
ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส พระบรม  
ราชาธิบดีราชูปถัมภ์ ผู้เป็นพระบรมราชวงศ์ ซึ่งทรงผนวชในพระพุทธ  
ศาสนา ทรงพระปรีชาญาณรอบรู้ในพระปริยัติธรรมหาผู้ที่จะรู้เท่า  
ทันได้เป็นอันยาก ได้ทรงถวายโศวาทานุสาสน์มาแต่ทรงพระเยาว์  
จนได้ทรงอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ได้ทรงพระอนุสาสน์สั่งสอน  
ธรรมวินัยแก่ราชกรณีย์กิจเป็นลำดับมา แต่ได้ทรงดำรงสมณศักดิ์  
เป็นใหญ่ เป็นประธานในคณะสงฆ์ด้วยพระปรีชาสามารถ เป็นที่  
นิยมนับถือของหมู่คณะสงฆ์ ทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ และประชาชน  
ทั่วไป สมควรที่จะสถาปนาพระอิสริยยศให้ยิ่งใหญ่ว่า เช่น พระ  
บรมวงศ์ที่ได้ทรงเป็นใหญ่ในคณะสงฆ์มาก่อน จึงทรงพระกรุณา  
โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีมหาสมณุตมาภิเศก เลื่อนพระ  
อิสริยยศพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ให้ดำรง  
พระยศอันยิ่งใหญ่ว่า โดยมีกำหนดการดังนี้

เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๖๓ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๙๒๙

วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๙ เป็นวัน จตุรถู พระ  
สุพรรณบุญใน พระ อุโบสถ วัด พระ ศรีรัตนศาสตร์าราม เจ้าพนักงานได้  
จัดการไว้พร้อมเสร็จ

เวลาเช้า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนสัสมมตอมรพันธุ์ เสด็จมา  
ทรงจุดเทียน เครื่อง นมัสการ กระทบ มุก ทรง คัดแก้ว ทรง ประเคน อาหาร  
ภัตต์ เที่ยง พระสงฆ์แล้ว ครั้นเวลาเช้า ๒ โมง ๒๖ นาที ๑๔ วินาที  
ได้พระฤกษ์ พระยาศรีสุนทรโวหาร เจ้ากรมพระอาตักษณีย์ มุ่ง ขาว  
สวมเสื้อขาว ห่มผ้าขาวเฉียง บ่า กราบ พระ ถวาย บั๊คม หัน หน้าสู่  
มณฑลทิศ หรีด จาตุรถู พระ สุพรรณบุญ เจ้าพนักงาน ประ โคม แคร่ตั้งขึ้น  
เครื่อง ดุริยดนตรี พระสงฆ์ ๕ รูป มีพระญาณโพธิ์เป็น ประธาน  
สวดไชยมงคลคาถา เมื่อ จาตุรถูแล้วพราหมณ์รด น้ำสังข์ ไหโร เจิมจุ่มแล้ว  
เชิญลงใน กล้อง งา แด่ หีบ ประคัม มุก มีถุง คาด สวม นอกประติษฐาน  
เหนือ พาน ทอง สอง ชั้น ส้วรับใหญ่ มีกลุ่ม คาด บัก เต็ม เต็ม ดัน แล้ว  
เชิญมาทูลเกล้า ฯ ถวาย พระบาท สัมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง เจริญ เชิญ  
กลับมารับรักษาไว้ใน พระ อุโบสถ วัด พระ ศรีรัตนศาสตร์าราม จน วัน ตั้ง พิธี  
จึง เชิญไป ประติษฐาน บน พระ แท่น มณฑล ฤกษ์วัด บวรนิเวศวิหาร

ส่วน ที่ วัด บวรนิเวศวิหาร เจ้าพนักงานได้จัดการ ตก แต่ง สถานที่  
ต่าง ๆ คือ

วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙๙ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๕๔



พระแท่น มณฑล ตั้งใน พระ อุโบสถ บน ชั้นใต้ หมู่กลาง ตรง หน้า  
พระพุทธรูปหิน ซึ่ง รัชช ออกคงไว้ แต่แว่น ฟัน ขึ้น กับ ฐาน เชียง เครื่อง  
บูชาเดิม บน พระแท่น มณฑล ตั้งใต้ หมู่ประดิษฐาน พระไชยวัฒน์ ประ  
จำรัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๔ รัชกาลที่ ๕ กับ พระไชยเนาวโศภสำหรับ  
รัชกาล บัณฑิตนี้ ตั้ง ฟาน ทอง รอง พระ ตัญจกร ตำแหน่ง มีคุณ ตาม  
ปักเดิม แต่ดิน แต่ตั้ง พระ ครอบ พระ กริ่ง ของ พระ อาราม พระ เจ้า  
ศิลา จากอุก อักษร พระ เจ้า ประ ทุมศิลาขาว พระเจ้า ทวีบุรี ของ หลวง  
แด พระ ครอบ แต่ พระ เจ้า ส่วน พระองค์ ระหว่าง เจริญ เกียน หม้อน้ำ ทอง  
เงิน กรม ถนอมพล เรือน ตั้ง ที่ ฟน พระแท่น มณฑล หน้าใต้ หมู่ตั้ง ฟานถมปัก  
รอง ดวง พระ ชันษา กับ รอง พระ สุพรรณภูมิเดิม มีคุณ ตาม ตั้ง  
สอง ฟาน ข้าง ฟาน พระ ชันษา กับ ฟาน พระ สุพรรณภูมิเดิม ตั้ง ฟาน  
ทอง สอง ชั้น สำหรับใหญ่ รอง ไตร แพร พิเศษ ซึ่ง เข้า มณฑล แต่ บาทร์ ฝา  
เชิง งามประดับ ถดถก แต่ ยาม คาด ทอง รัต เถี่ย หลัง พระไชยวัฒน์ ตั้ง พัด  
แฉก ฟน คาด ขาว ลูก วน ตาย สลับ ฟน คาด ทอง ปัก ถาย กระทบ ด้วย  
ดิน เต็ม ถาย ถาด ปัก รูป เป็น พระ มหามงกุฏ ตาม งาม ทั้ง แห่ง บัว กระ  
ถาย เป็น รูป พรหม ยอด งาม กระ เป็น รูป พระ มหามงกุฏ เจ้า พระแท่น  
มณฑล คู่ หน้า ผูก พระ แต่ง งาม พระ แต่ง ทอน พระ แต่ง หอก พระ แต่ง เชน  
พระ แต่ง คาบ คู่ เชน คู่ หลัง ผูก พระ แต่ง ปั้น หน้า พระแท่น มณฑล ตั้ง

เครื่องราชูปโภค คือ พาน พระศรี พระสุพรรณศรี พระเต้า พระ  
สุพรรณราช แด่ตั้งที่สัง พระภักตร์ แด่ พาน รอง ผ้าทรง ถม บัดมี  
คลุม ตกด้วย ค้อ ออก มา ตั้ง เครื่อง นมัสการ ทองใหญ่ แด่ที่ ทรง กราบ  
ข้าง ขวา พระแท่น มณฑล ประดิษฐาน พระนิรันตราย ซึ่ง อยู่ใน พระ  
อุโบสถ แด่ตั้ง พระพุทธรูป ประจำวัน ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ  
กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ แด่ของ ส่วน พระองค์ บนโต๊ะหมู่แว่นฟ้า  
ของ พระอาราม นำโต๊ะหมู่ตั้งที่ นมัสการ เครื่องแก้วสำหรับ พระเจ้า  
บรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรบล ทรง นมัสการ ด้วย ถัด ออก มา  
ตั้ง อากันตั้งมี

ข้าง ซ้าย พระแท่น มณฑล ตั้ง พระนาชนิษะ ซึ่ง พระบาท สมเด็จพระ  
เจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาไว้ เมื่อครั้ง ทรงอุปสมบท บนโต๊ะหมู่แว่นฟ้า  
ของ พระอาราม ค้อ ตง มาตั้ง พระแท่น เบญจปฏดเสวตรฉัตร มีฐานรอง  
เสวตรฉัตร ทอดไว้ บน ขาทราย เคียง พระอุโบสถข้างที่ ตั้ง พระแท่น

ค้อ พระแท่น เบญจปฏดเสวตรฉัตร ตง มาตั้ง พระราชอาคัน แต่เก้าอี้  
พระบรมวงษานุวงศ์ เฝ้า ทูล ถอง ชู้ พระบาท

ที่ เคียง พระอุโบสถด้าน ทวัน ออก กั้น พระฉาก ปพรม ทอดสูงนี้  
ตั้ง พระเก้าอี้ แพร เหลือง มีโต๊ะเครื่องข้าง ขวาตั้ง เครื่อง ถม บัด มี  
พานวาง สายสิญจน์ พระเต้า บ้วน พระโสรจ พานหมากเสวยแด่ พระเต้า  
ทักษิณทกศิลา

วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๖๖

นำฉิ่ง ใน พระอุโบสถด้านเหนือตั้งเคียง พระสวดภาณวาร นำเคียง  
สวดตั้ง กระโจนเทียนไชย เคียง พระนั่งปรกตั้งข้าง เคียง สวดข้าง ควันออก

พระแท่นสังข์ ตั้งที่ ซาลารักแร้ พระอุโบสถด้าน ควัน ออกเคียง เหนือ  
แปลน พระแท่นบัวกลุ่มตั้งเหลี่ยม คัดมูม เพดานยอดแปลนเบญจปฏิตเสวตริฉัตร  
ฐานรองที่ตั้งสังข์ มีพนักปักเครื่องสูง ทองแผ่นวด ๕ ชั้น มุมละ ๓ ตั้งมุม  
๑๒ องศา มีฐานเชิงรอง บนพระแท่น มีชั้นฉัตรทองขาว มีกลุ่ม  
ผ้าขาว ตั้งไม่อุทุมพร ห่มผ้าขาวเป็นที่ประทับ กับตั้งรอง ถาดสังข์  
พระภักตร์ถมขัดมีค่าตเทวดาโหร บูชา พระฤกษ์ตาม ขรรคมเนียม ที่เถลิง  
พระอุโบสถ मुख ควัน ออกผูกม่านทอง กั้นเป็นที่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมหลวงวชิรญาณวโรราช ประทับ ทรง ผัดเมื่อ เวลา สังข์ แด ทรง ครองไตร  
โรง พิธี พราหมณ์ ตั้ง นอกกำแพง ด้าน ควัน ออก ตรง หลัง กุฏิ คลัง  
ระหว่าง กำแพง กับ คูคลอง ถัดจาก พระอาราม พราหมณ์ เดิม ตั้ง พิธี  
ในวัน จุดเทียนไชยเป็นต้นไป

ที่สถาน นำ พระอุโบสถข้างด้านเหนือ ตั้งปราทข้าราชการ ฆ่าทูต  
ถองขุดพระบาท หลังปราทบนพลับพลาตั้งโต๊ะเสวย ต่อพลับพลา  
ออกไปทางด้านใต้ ตั้งปราทสำหรับข้าราชการ รับพระราชทานเลี้ยง  
ทานด้าน ควัน ตก กั้น ฉนวน บนพลับพลาเป็นที่พัก พระบรมวงษ์ แดตั้ง  
ปราทเป็นที่พัก ข้าราชการฝ่ายใน ที่นำตำแหน่งจันทร์ตั้งปราทที่พัก พระ  
ผู้มาช่วยงาน

เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๖๗ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙

วันที่ ๑ ธันวาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๒๙ เวลาเช้า ๕ โมงเศษ  
เจ้าพนักงานได้ เชิญ พระสุพรรณบัฏจากพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม  
ขึ้น พระราชยาน ทรง ประคอง หลัง พระ อาราม หดวง สุนทรธิติ

กรม พระ อาตักษณ์ สวม ครุยดำพอก ขึ้น ประคอง พาน พระสุพรรณบัฏ  
คู่เคียง เข้า ประจําที่ ขวา ชาย ข้าง ละ ๖ คั้ง กระ บวน แห่ ข้าง นำ มี กดอง  
แขก นำ พิณฑพาทย์ หาม ชง ด้าม ชาย ชง มี กร เทวดาคู่แห่ กดองชนะ  
จํา มี จํา กดอง แตรงอน แตรฝรั่ง ถึง ๗ เครื่อง สูง ๗ ชั้น ๒ องค์  
๕ ชั้น ๖ องค์ รวม ๘ องค์ มัง แตร ๔ ถึง พระ ราช ยาน ทรง มี พระ กด  
หัก ทอง ขวาง บัง พระ สุริย พัดโบก เครื่อง สูง ๗ ชั้น ๒ องค์ ๕ ชั้น ๔ องค์  
รวม ๖ องค์ มัง แตร ๒ ชงตราบ พิณฑพาทย์ หาม หลัง เติร กระ บวน  
ออก ประคองพิเศษไชยศรี เดี่ยว ถนน หน้า พระ ดาน ถนน ราชดำเนิร ใน  
ถนน ราชดำเนิร กดาง เดี่ยว ถนน ตะนาว ถนน บวรนิเวศ แด ถนน  
พระ สุเมรุ พระ ราชยาน ทรง เข้า ประตู วัด บวรนิเวศ วิหาร เชิญ พาน  
พระสุพรรณบัฏเข้าใน พระ อุโบสถ ประดิษฐาน บน พระ แทน มณฑล  
ระหว่ง พาน รอง ดวง พระ ชันษา กับ พาน พระสุพรรณบัฏ เต็ม

ครั้น เวลา ท่ม ครั้ง พระ บาท ส้มเต๋อ พระ เจ้า อยู่ หัว ทรง เครื่อง  
ครั้ง ยศ ชาว ทหาร บก เต๋อจ้ พระ ราช ดำเนิร โดย ทาง สัตถมารค ด้วย  
ขบวน รถม้า พระ ที่นั่ง แต่ พระ ที่นั่ง จักรกรั่มหาปราสาท ออก ประตู  
พิเศษไชยศรี เดี่ยว ถนน หน้า พระ ดาน ถนน ราชดำเนิร ใน ข้าม สพาน

วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙๙ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๒๘

ผ่านพิภพเสด็จ ไปตามถนนราชดำเนินกลาง เลี้ยวถนนตะนาว ถนน  
บวรนิเวศ แลถนนพระสุเมรุ เทียบรถพระที่นั่งที่ประตูหน้าพระ  
อุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร เสด็จพระราชดำเนินตามทางลาดพระบาท  
เข้าในพระอุโบสถ กองทหารรับเสด็จกระทำวันทยาอู่สมบรรเลง  
เพลง แตร ล้อรถ เสด็จพระบารมี เจ้าพนักงานประโคมแตร ดังก้อง  
ดุริยดนตรี แลทรงเทียนนมัสการ พระพุทธปฏิมากร แลทรงเทียน  
เครื่องทองใหญ่แล้ว พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส  
ทรงเทียนเครื่องนมัสการเครื่องแก้ว พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า  
พระศกดาพรพิริยพรต ถวายศีล แลพระราชคณะผู้ใหญ่ ๑๐ รูป เสด็จ  
พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ใน การตั้งนำวง ด้ายจบแล้ว ถวายฮัตถิกร พระ  
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสกับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ  
กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ครั้นหนึ่ง แลเสด็จพระราชดำเนินไป  
ประทับโต๊ะเสวยที่พลับพลาพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ เวลากลาง  
๔ ทุ่ม เสด็จพระราชดำเนินกลับพระบรมมหาราชวัง ตามทางเดิม

วันที่ ๒ ธันวาคม เวลาเช้า ๔ โมง ครึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว  
ทรงเครื่อง ครั้นยี่สิบสาม ทหารบก เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนรถม้า  
พระที่นั่งไปประทับวัดบวรนิเวศวิหาร ตามระยะทางอย่างวานนี้  
กองทหารบรรเลงเพลง แตร ล้อรถ เสด็จพระบารมีแล้ว ทรงเทียน  
เครื่องนมัสการทองใหญ่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณ

๑ ไร่ ๓๐ รูป มี พระราชาคณะ ผู้ใหญ่ แต่เจ้าคณะ มณฑล เป็น พัน พระ  
 ครอบงำ เรอ พระองค์ เจ้าพระสัถยาพรพิริยพรต เป็น ประธาน ถวายศีลแล้ว  
 ครั้น เวลาเช้า ๔ โมง ๕๕ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง  
 เที่ยง นอน ทรง ถวาย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง วชิรญาณวโรรส  
 ทรง จุดเทียนไชย พระราชาคณะ ๓๐ รูป สวด สัจจาธิฐาน คาถา  
 หลวง โลกที่ปต้น ช้องไชย พราหมณ์ เป่าสังข์ กรมแสง ในชั้นไม้บันฑิตาจารย์  
 เจ้าพนักงาน ประโคม แตรสังข์ เครื่อง ดุริยดนตรี ชั้น พร้อมกัน ส่วน เจ้ากรม  
 พระตำรวจได้ ยกเบญจปฎลเสวตรถัตรี ชั้น พระแท่นใน เวลานั้น ด้วย ครั้น  
 สุกเสียง ประโคมแล้ว พระสังฆสังฆถ ถวายพรพระ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ  
 กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ทรง บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง  
 ประเคน พระบรมวงษานุวงษ์ ทรงประเคน ภักตอาหาร แบ่งพระสังฆภัต พระ  
 ราชทานฉันในพระอุโบสถ ๘ รูป ที่ศศ พระเจดีย์ ๒๒ รูป พระสังฆฉันแล้ว  
 เข้ามา รวมนใน พระอุโบสถตามเดิม แล้ว พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม  
 หลวงวชิรญาณวโรรส ทรง ประเคน ไตรแพร ย่าม กำมะหยี่ บักใหม่ ทรง  
 พัดรอง บัก รูปเพชร อยู่ใต้ เสวตรถัตรี ๕ ชั้น สำหรับงานนี้ แต่เครื่อง  
 ไทย ขรรคมแล้ว พระสังฆถวาย หมูโมทนาจบ ถวาย อติเรกแล้ว พระบาท  
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง เที่ยง เครื่อง นมัสการ กระบะ มุกที่ เคียง พระ  
 สวดภาณวาร พระราชาคณะ ๔ รูป เริ่ม สวด ภาณวาร พระ ขรรคม



วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙๙ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๗๐

ป้าโมกข์ นั้น ปรกแต่เวลานั้น แลจะได้ ผลิต เปลี่ยน กัน ด้วด ภาณวาร  
เปน คั้นไป จน เสร็จงาน เวลาเกือบเที่ยง พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว  
เสด็จ พระ ราช ดำเนิร กลับ ด้วย กระบวน รถ ม้า ตาม ทาง เดิม

เวลา หุ้ม เคษ พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ทรง เสร็จ อดิชนคร  
ทหารบก เสด็จ พระราช ดำเนิร ยัง วัด บวรนิเวศวิหาร โดย กระบวนรถ ม้า  
พระที่นั่ง ตาม ระยะเวลา ทาง วัน ก่อน กอง ทหาร บรรดง เพลง แคร่ สรรเสริญ  
พระบารมี เจ้าพนักงาน ประ โคม แคร่ สังข์ เครื่อง ดุริยดนตรี แล้ว ทรง  
เทียบ เครื่อง นมัสการ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง วชิรญาณวโรรส  
ทรง เทียน นมัสการ เครื่อง แก้ว พระ วรวงษ์เธอ พระ องค์ เจ้า พระ  
ธดาพรพิริยพรต ถวาย คีต พระราชาคณะ ๓๐ รูป เจริญ พระพุทธรูป  
ศักดิ์สิทธิ์ พระ ครู อัชฌายจารย์ ถวาย ใบไม้ ทรง บัด แล หน้า สังข์ แต่ วัน นี้  
ไป พระ สังข์ สวด มนต์ จบ แล้ว ถวาย อดิเรก แล้ว เสด็จ พระราช ดำเนิร  
ไป ประทับ โต๊ะ เสวย พร้อมด้วย พระ บรมวงษานุวงศ์ เวลา ๔ หุ้ม  
เสด็จ พระ ราช ดำเนิร กลับ

วันที่ ๓ ธันวาคม เวลา เข้า ๕ โมง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง  
วชิรญาณวโรรส ทรง เทียน เครื่อง นมัสการ เครื่อง แก้ว เจ้าพนักงาน  
ประ โคม แล้ว พระ ราชาคณะ ๓๐ รูป ที่ เจริญ พระ พุทธรูป วัน นี้  
สวด ถวาย พร พระ พระ เจ้า บรมวงษ์เธอ กรมหลวง วชิรญาณวโรรส

เดิม ๒๗ หน้า ๒๕๗๑ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙

ทรงบาตร - ครั้น เวลาเช้า ๕ โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่อง ทหารเรือ เสด็จด้วย ขบวนครุฑ พระที่นั่ง ประทับวัด บวรนิเวศวิหาร ทรงเทียบ เครื่อง นมัสการ เครื่อง ทองใหญ่ เมื่อ พระสงฆ์ ถวาย ถวาย พรพระ จบ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง ประเคน ภัตตาหาร พระบรมวงษานุวงศ์ ทรงประเคน แบ่งพระ รั้ว พระราชทาน ฉันทอย่าง วานนี้ พระ ฉันท แล้ว เข้ามา รวมนใน พระอุโบสถตามเดิม พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ทรง ประเคน เครื่องไทยธรรม รายวัน พระสงฆ์ ถวาย อนุโมทนา ถวาย อดิเรก แล้ว เสด็จ พระราช ดำเนียร กลับเวลาเที่ยง

เวลาทุ่มเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่อง เต็มยศ ทหารเรือ เสด็จ พระราชดำเนียรไป ประทับ ณ วัด บวรนิเวศวิหาร โดย ขบวน แด ระยะเวลา อย่าง วัน ก่อน มี กอง ทหาร บรรด เสด็จ แด รั้ว เสด็จ พระ บารมี แด เจ้าพนักงาน ประโคม แล้ว ทรงเทียบ เครื่อง นมัสการ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ทรงเทียบ นมัสการ เครื่อง แล้ว พระ ราชาคณะ ๓๐ รูป เจริญ พระ พุทธมนต์ สัตตปริต พระครู อดิเรกจารย์ ถวาย น้ำสังข์ แด ทรง บัด ฆ้อง วัน ก่อน เมื่อ พระสงฆ์ เจริญ พระ พุทธ มนต์ จบ ถวาย อดิเรกแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ พระราชดำเนียร ประทับ โตะ เสด็จ พร้อม ด้วย พระบรมวงษานุวงศ์ ที่ พลับพลา แล้ว เสด็จ พระราชดำเนียร กลับ เวลา ๔ ทุ่ม

วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๗๒

วันที่ ๔ ธันวาคม เวลาเช้า ๕ โมง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง  
วชิรญาณวโรรส ทรงเขียน เครื่องนมัสการ เครื่องแก้ว พระสงฆ์ ๓๐ รูป  
ซึ่ง เจริญ พระพุทธรณ์ว่านนี้ สวดถวายพรพระ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ  
ทรง บาดร์ เมื่อ พระสงฆ์ ถวาย พร พระ จบ แล้ว พระ บรมวงษานุวงศ์  
ทรง ประเคน แบ่ง พระสงฆ์ฉันใน พระอุโบสถ ๘ รูป นอกนั้นไป  
ฉันที่ กศ พระเจดีย์เหมือนวัน ก่อน แล้ว มารวมใน พระอุโบสถตาม เดิม  
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง วชิรญาณวโรรส ทรง ประเคน เครื่อง  
ไทยธรรม รายวัน แด่ พระสงฆ์ ถวายอนุโมทนา แล้ว

ครั้น เวลา เกือบ ๒ ทุ่ม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่อง  
เต็มยศชาว ทหารบก เสด็จ พระราช ดำเนิร วัดบวรนิเวศวิหาร ด้วย  
กระบวน รถม้า พระที่นั่ง ตาม ทาง เดิมตั้ง วัน ก่อน ๆ กอง ทหาร ที่  
คอย รับ เสด็จ ถวาย วันทยาอุช บรรเลง เพลง แตร สรรเสริญ พระบารมี เสด็จ  
พระ ราชดำเนิร เข้าใน พระ อุโบสถ ทรง เขียน เครื่อง นมัสการ พระ  
เจ้า บรมวงษ์เธอ กรมหลวง วชิรญาณวโรรส ทรง เขียน นมัสการ  
เครื่อง แก้ว พระสงฆ์ ๓๐ รูป เจริญ พระพุทธรณ์ สวดปริต พระ  
ครู อนุชาจารย์ เข้าไป ถวายน้ำ สัจจ์ แด่ ทรง บัด ตั้ง วัน ก่อน ครั้น พระสงฆ์  
เจริญ พระ พุทธรณ์ จบ ถวายอติเรก แล้ว เสด็จ พระราช ดำเนิร ประทับ  
โต๊ะ ๔ อย แต่ เสด็จ พระราชดำเนิร ทอด พระ เนตร กระจาด สำหรับ ถวาย  
พระ ที่ เจริญ พระพุทธรณ์ ซึ่ง พระญาติ บ้าง ศิษย์ บ้าง ผู้ คู่ น เคย บ้าง

เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๗๓ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙

ใน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ จัตุมาถวายนางนันทน์ ท้าวแก้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงษานุวงศ์บางพระองค์ เสด็จไปทรงปักฉัตรนามพระที่นั่ง ๓๐ กระเจดแก้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ เวลา ๔ ทุ่มเศษ

วันที่ ๕ ธันวาคม เวลาเช้า ๓ โมงครึ่ง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ทรงเทียบเครื่องแก้ว พระสังฆซึ่งเจริญพระพุทธรูป ๓๐ รูปวานนี้ สวดถวายพรพระจบแล้ว พระบรมวงษานุวงศ์ ทรง ประเคน แบ่ง พระฉันทน์ที่คัดพระเจดีย์ แด่พระอุโบสถตามเคย พระฉันทน์แก้วเข้ามาหนึ่ง อนุชาศน์ใน พระอุโบสถ

อนึ่งในเวลาเช้านี้ เจ้าพนักงานได้ทูลขอพระราชทานที่ ขาดพระอุโบสถข้างพระแท่นสังฆอีกองค์หนึ่ง แด่ตั้งโต๊ะวางพระมหาสังข์ แด่พระเต้าต่าง ๆ กับเจ้าพนักงาน กรมพระราชยานแต่งพระวอชื่อฟ้าตั้งถวายที่พระอุโบสถ กรมผู้พายผูกแต่งเรือศรีม่านทองไปเทียบฉนวนหน้าพระอาราม ถวายประดับพระอิศริยยศด้วย

ครั้นเวลาเข้าใกล้พระฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเต็มยศ ทหารบก เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนรถม้าพระที่นั่งตามระยะทางเดิม เสด็จพระราชดำเนินเข้าในพระอุโบสถ กองทหารบก เรืองเพลง แคร่สังฆเสวิญ พระบารมีแล้ว ทรงเทียบเครื่องผู้มีศักดิ์ แด่เทียบที่พานมหาเด็กราชพระพุทธรูปนิมากรแล้ว พระบรมวงษานุวงศ์ พระองค์เจ้าพระสรีภพวิมลพร ถวายศีลแล้ว ทรง

วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๙๒๙ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๗๔

ถวายไตรแพทที่เข้าพิธีแก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณ  
วโรรส แล้วเสด็จพระราชดำเนินมาประทับ ณ พระราชอาสน์ที่ศาลาข้าง  
พระแท่นธรรม คอยพระฤกษ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณ  
วโรรส ทรงผลัดแล้ว เสด็จประทับพระแท่นธรรม เหนือคังมหา  
ธรรมคุณ อาสน์อุทุมพร ฝนพระภักตร์ตั้งมงคลทิศหรีด ครั้นเวลาเช้า  
๔ โมง ๒๑ นาที ๒๑ วินาที เป็นมหาอุตมมงคลฤกษ์ หาดวง  
โตกที่ปัดต้นซอไทย พราหมณ์เบาสังข์ กรมแสงโน ขัมไม้บันฑาคาร  
เจ้าพนักงาน ประโคม เสร็จแล้วเสด็จขึ้นตบตี พระสังข์ ๓๐ รูป  
สวดไทยมงคลครุฑา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส  
ทรงนำพระพุทธรูปต้นในชั้นล่าง แด่พระครอบพระเต้าของวัดแดง  
ของส่วนพระองค์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวาย  
นำพระพุทธรูปด้วยพระเต้าเทวปฏิฐ พระเต้าประทุมคีตาขาว พระ  
เต้าคีตาจาดฤกษ์พร พระมหาสังข์ ๕ พระมหาสังข์ทักษิณาวัฏ  
หม้อน้ำทองเงิน แล้วพระบรมวงษานุวงศ์ ซึ่งเจริญพระชนม์  
พรรษาแล้ว ถวายนำพระพุทธรูปต่อไปด้วยหม้อน้ำทองเงิน  
ซึ่งพอพราหมณ์ถวายนำกรวดน้ำสังข์ น้ำครอบตามไสยเวทวิธี ครั้นธรรม  
เสด็จแล้วหยุดประโคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเข้าประทับในพระอุโบสถ  
ตามเดิม พระบรมวงษานุวงศ์ แลข้าราชการ ทั้งฝ่ายทหาร แด่พลเรือน

เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๗๕ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙

เข้าไปยื่นขุมนุม เมื่อทอดของชุดพระบาทใน พระอุโบสถ พระเจ้า  
บรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ทรงครองไตรแพรใหม่  
แล้ว เสด็จเข้าไปใน พระอุโบสถ ประทับบนที่สังฆสมาคม พระบาท  
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอาราธนาให้เสด็จขึ้นประทับมหาสมณอาสน์  
เหนือพระแท่นภายใต้เบญจปฏดเศวตฉัตร หาดวงโตกที่ปล้นข้องไชย  
พราหมณ์เป่าสังข์ กรมแสงในชั้นไม้บันฑาคารว เจ้าพนักงานประโคน  
แตรสังข์ เครื่องดุริยดนตรี เมื่อสุดเสียงประโคนแล้ว พระบาทสมเด็จพระ  
พระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุนทรโหวหาร  
เจ้ากรมพระชาติภักดิ์ อ่านประกาศเฉลิมพระนามสถาปนาพระอิสริยยศ  
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส เป็นสมเด็จพระเจ้า  
บรมวงศ์เธอ กรมพระยาเป็นใหญ่เป็นประธานแห่งสังฆมณฑลทั่ว  
พระราชอาณาจักร พระสังฆสังฆไชยปริต พราหมณ์เป่าสังข์ กรมแสง  
ในชั้นไม้บันฑาคารว เจ้าพนักงานประโคน เครื่องดุริยดนตรี พระบาท  
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถวายพระสุพรรณบัฏ พัดแฉก บาตร ข้ำม  
กับเครื่องราชูปโภค เครื่องต้นทองขาว เพิ่มพระอิสริยยศ แดคอกไม้  
รูปเทียน กับต้นไม้ทองเงินแล้ว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ  
กรมพระยาวิริยญาณวโรรส ทรงประสิทธิ์พระพร ถวายพระบาทสมเด็จพระ  
พระเจ้าอยู่หัว แดถวายอดิเรก พระสังฆ ๓๐ รูป รั้วภาควัฒนมังคละ  
จนแล้ว เสด็จลงจากพระแท่น ทรงประเคนของไทย ขวมนแก่พระ

วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๙๙๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๑๗ หน้า ๒๕๗๖

สงฆ์ ๓๐ รูปแล้ว พระพิมล ชนมระดับเทียบ ไชย พระสงฆ์ ๓๐ รูป  
สวดคาถาคัมเทียบ ไชย แดถวาย อนุโมทนาถวาย อดิเรก แล้ว  
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ถวาย หนังสือ พระ มงคลพิเศษ กถา แด  
เหรียญโพธิ์สัตตังกี เป็น เครื่อง รุกก ในงาน มหา สมนุตตมภิ.ศก แต่ พระบาท  
สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว แด ทรง แจก พระ บรมวงษานุวงษ์ แด เสด้านต์  
ข้า ราชการ ผู้ โหญ่ ชั้น พาน ทอง แดพระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว  
เสด็จ พระ ราชดำเนิร กถบิเวธา เทียง เศษ

เวลาบ่าย เจ้าพนักงาน ได้จัด ตั้ง บายศรี แก้ว บายศรี ทอง บายศรี  
เงิน ใน พระอุโบสถแล้ว ขี้พ้อ พรหมณ์ เบิก แว่น ข้า ทูต ถของ ชุด  
พระบาท เวียนเทียบ ส้มโกลษ พระ สุปรรณมัญ ตาม ขรรมนิยม

เวลาทุ่ม เศษ พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ทรง เครื่อง ราชตรี  
สโมลสร ทหาร เรือ เสด็จ พระ ราชดำเนิร วัด บวรนิเวศวิหาร ด้วย กระทบน  
รทยนตร์ พระ ที่นี้ เพื่อ ทรง ช่วยใน การ บำเพ็ญ พระ กุศล เนิติม พระชันษา  
๕๐ รอบปี พนักงาน ประโคม แคร ดั่งข้พิณพาทย์ เสด็จ ประทับใน  
พระ อุโบสถแล้ว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส  
ทรง ประเคน ไตร พัดรอง กับยาม แก่ พระ สงฆ์ ๒๔ รูป มีพระ เทพโมพิ  
เปณ ประชาน แด้ว ทรง จุดเทียน พระ ชันษาเท่า พระ องค์ ใน ตู้น้ำ พระ  
เบ็อง ขวา ซ้าย ทั้ง ๒ แดเทียบ พระ มหา มงคล คู่หนึ่ง แด้ว พระ สงฆ์  
ครอง ผ้า กถบิ มา นัง อาคณ แล้ว พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ทรง

เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๗๗ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙

ถวาย พระบรมรูปแผ่นใหญ่ มีขาถวาย สำหรับวาง ที่ ทรง ฉายใหม่เป็น  
ครั้งแรก เมื่อเสด็จถึง ถวายเป็นราชสมบัติแล้ว กับตักบุญเจดีย์ ทรง  
พระอักษร เป็น ของ สมโภชแล้ว ทรง เทียน เครื่อง นมัสการ ทองใหญ่  
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาอภัยภูเบศร ทรน เทียน เครื่อง  
แก้ว แต่ที่ พระพุทธปฏิมากรแล้ว พระเทพโมฬี ถวาย คีต แล้ว เจริญ  
พระพุทธรูป รัชสมัยจักร กับ ปวงคณิสสร เตมहा สมยศฐา จบ แล้ว ถวาย  
ฮิตเรก พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่ หัว เสด็จ พระ ราช ดำเนริ ไป  
ประทับ ใต้ เสดวย แต่ ทอด พระ เนตร กระจาด สำหรับ ถวาย พระ สวด  
มนต์ วันที่ ๒๔ กระจาด แต่ ทรง พระ กรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ พระ เจ้า  
บรมวงศ์เธอ กรมหมื่น สวัสดิ์ วัฒน วิศิษฎ์ ทรง บัก ฉลาก นาม พระ จน  
ทั่วแล้ว เสด็จ พระ ราช ดำเนริ กลับ เวล ๔ ทุ่ม ครึ่ง

วันที่ ๒ ธันวาคม เวลาเช้า ๕ โมง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์  
กรม พระยา อภัยภูเบศร ทรน จุด เทียน เครื่อง นมัสการ แล้ว พระ  
สังข์ ๒๔ รูป ซึ่ง เจริญ พระ พุทธ มนต์ สวด ถวาย พร พระ จบ แล้ว  
พระ บรม วงษา นุ วงษ์ ทรง ประเคน แบ่ง พระ ฉันท ที่ คัด พระ เจดีย์ ๑๖ รูป  
ฉันท ใน พระ อุโบสถ ๘ รูป พระ ฉันท เสร็จ แล้ว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ  
กรม พระยา อภัยภูเบศร ทรน ประเคน เครื่อง ไทย ขรรวม พระ สังข์  
ถวาย อนุโมทนาแล้ว



วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๒๙๙ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๑ หน้า ๒๕๖๕

ครั้นเวลาบ่าย ๒ โมงเศษ พระบรมวงษานุวงศ์ อุบาตอุบาถัก  
ซึ่ง จะ สดับ พระ ขรรคมเทศนา มาพร้อมกันใน พระ อุโบสถแล้ว ส้มเต๋จ

พระเจ้าบรมวงษ์ขอ กรมพระยาอริยญาณวโรรส เสด็จ ทรงจุดเทียน  
เครื่อง นมัสการ และเครื่อง ทรง ขรรคม พระบรมวงษ์ขอ พระองค์เจ้า

พระธิดาพรพิริยพรต ถวายพระขรรคมเทศนาเมตตสังสุร กับรัตนสูตรกัณฑ์ ๑  
ส้มเต๋จ พระพุทธโฆษาจารย์ ถวายเทศนาเมตตสังสุร กับเทวาทิสต์ต้นกถา

กัณฑ์ ๑ พระพิมด ขรรคม ถวายเทศนาเถรกรรม ขรรคม กัณฑ์ ๑ จบแล้ว  
ถวายยกา พระผู้ฟัง ขรรคมวิมลพิ มีประโคมแตร ทรง ประเคน เครื่อง

บูชา กัณฑ์ เมื่อจบเทศนาทุก กัณฑ์  
แต่ในวันที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ ธันวาคม พระบรมวงษานุวงศ์ และ

ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย และพุทธศาสนิกบริษัท ชายหญิง ถวาย  
ดอกไม้ ธูปเทียนแก่ ส้มเต๋จ พระเจ้าบรมวงษ์ขอ ๆ ทรงแจกเหรียญที่

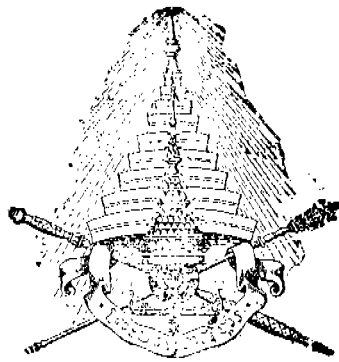
รากับหนังสือทั่วกัน  
แต่ในวันที่ ๘ ธันวาคม นั้น เวลาบ่าย ๓ โมง พระสังฆมณฑลิกาย

ทุกคณะ ประมาณ ๘๐๐ รูป ประชุมใน พระอุโบสถ เสด็จเข้าไปมีโถง  
ส้มเต๋จ พระเจ้าบรมวงษ์ขอ กรมพระยาอริยญาณวโรรส เสด็จ ทรง

เทียน นมัสการ พระพุทธปฏิมา พระสังฆมณฑล บูชาพร้อมกันแล้ว ทรง  
นำทำวัตร พระจบแล้ว พระบรมวงษ์ขอ พระองค์เจ้าพระธิดาพรพิริยพรต

เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๗๙ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๘ มกราคม ๑๙๑๙

อุปโลกสังฆี ขอให้พระ ชรรม วโรตม อ่าน คำ ถวาย พระพร พระ  
ชรรม วโรตม อ่าน จบ แล้ว พระ สังฆี สังฆิต ไชย มงคล คาทา แด  
ไสยศักดิ์ใจ มีพระดำรัสตอบ พระสังฆีรับสาธุแล้ว ถวาย ดอกไม้ ชู  
เทียน ต่อ ไป ส้มเทศ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ฯ ทรงรับ แด ประทาน  
เหรียญ แด หนังสือ ทว กนิ ฯ



### ประกาศมหาสมณุตมาภิเศก

สุภมัลลิก พระพุทธเจ้าสมณาท เปนอดีตภาค ๒๕๕๓ พรรษา  
ทางบัญชีบันจันทรโคจร ไสยสังฆพัคส์ว มฤคศิรมาต์ ดุ๊กบักษ์ จตุรภักดิ์  
ศลีวาร สุริยภคิกาท รัตนโกสินทร ศก ๒๕๑๙ ขึ้นวาคมมาต์ บัญจมสุรทิน  
โดย กาทนิยม